

آشنایی با چند نقاش ایرانی و هندی در اوایل قرن یازده هجری

چند نمونه از شاهکارهای هنر تزئینی ایران

در نمایشگاه هفت هزار سال هنر ایران در پاریس

بیشتر ایرانی ها به یکبار دیدن نمایشگاه قناعت نداشته، چندین بار برای تماشای آن می آمدند.

علت این علاقه ایرانی ها بدین نمایشگاه هنر ایران چه بود. در حقیقت بسیار کم اتفاق می افتد که ملتی بتواند هفت هزار سال تاریخ تمدن خود را نشان دهد. شاید تنها ایران یا مثلاً کشور مصر باشد که بتواند چنین ادعایی داشته باشد. تمدن یونان و رم در دنیای قدیم در درجات اول قرار داشته ولی مدت حیات آنها از چندین قرن تجاوز نکرد. یونانیها به زودی مغلوب رومی ها شدند و

بکلی در آنها مستهلک گردیدند و رومی ها نیز پس از تشکیل امپراطوری عظیم، در نتیجه حملات قبایل شرقی اروپا، رو به

نیستی رفته فقط بعد از چندین قرن مجدداً در قرن ۱۴ میلادی در راه هنر پیشرفتهای فوق العاده ای کرد و در درجات بسیار

عالی قرار گرفت. جام طلای عهد هخامنشی که در نمایشگاه هنر هفت هزارساله ایران در پاریس نشان

داده شد و امروزه در موزه ایران باستان می باشد. ولی هنر ایران از هفت هزار سال پیش با وجود تغییرات سیاسی

شدید راه خود را مطابق طبیعت خود پیمود و وقفه ای در پیشرفت آن پدیدار نشد. همین نکته بود که پارسی های نکته بین را

متعجب ساخته بود و برای مدت سه ماه دائماً تالارهای بزرگ پتی پاله پر از جمعیت بوده و عاقبت چون قرار بود نمایشگاه

دیگری در آن محل ترتیب داده شده شود به نمایشگاه ایران خاتمه داده شد. اینک سه قطعه از این اشیاء را که در آن نمایشگاه

نشان داده شده بود به خوانندگان این مجله ارائه می دهیم تا خود درباره آن قضاوت لازم را بنمایند. معلوم نیست بچه دلیل

هنرمندان سنگ تراش دوران هخامنشی از نقش بزهای کوهی خوششان می آمد و بطرق مختلف بز را در موارد مختلف و به

اشکال مختلف نشان داده اند. مثلاً نقش بز را روی خنجرهایشان قرار می دادند. روی پارچه ها، کنار ظروف فلزی، بالای

سرپرده ها و روی قالیچه ها نیز نقش بز نشان داده می شد. متأسفانه در این مقاله جای این نیست که تعداد زیادی عکس برای

اثبات این مدعا آورده شود، زیرا در این صورت نشان داده می شد که بز کوهی از هفت هزار سال پیش مورد توجه مردم ایران

بوده و نقش این حیوان جنبه مذهبی داشته است. معمولاً بز در دو طرف درخت مقدسی است که در کنار چشمه آب حیات می

روید و بزها روی پاهای عقب خود ایستاده با پاهای جلو به درخت تکیه داده برگ درخت را می خورند. اسکندر به دنبال همین

آب حیات به هندوستان رفت و پیش از او «انکیدو» قهرمان سومری نیز در جستجوی همین آب حیات بود، که به انسان زندگی

جاویدان می دهد. بز در نقاط مختلف در تخت جمشید به صورت سنگ برجسته نشان داده شده و یکی از آن موارد همان است که در این صفحه نشان داده می شود. این ظرف سنگی شباهت به همان دوسکومی های دوران اسلامی دارد که در مساجد قرار می دادند و در آن برای رفع تشنگی یا برای شستن دست و رو آب می ریختند. به فاصله کمی از سردر ورودی تخت جمشید، حوض چهار گوش از سنگ قرار دارد، که نسبت به زمین، ارتفاعی دارد، یعنی در حقیقت حوض بزرگی از سنگ است که در روی زمین قرار گرفته (۲ متر در ۲ متر)، دور کف آن سوراخی قرار دارد که معلوم است در مواقع لازم به وسیله آن آب حوض را خالی می کرده اند. شاید هر وارد شونده ای که برای دیدار شاهنشاه می آمده قبل از ورود به تالار آپادانا یا تالارهای دیگر دست و روی خود را در این حوض می شسته و گردو خاک راه را از سر و صورت خود پاک می کرده است. بنابراین وجود یک چنین ظرف آبی که شاید بتوان آن را دوسکومی نامید، در تخت جمشید امری طبیعی است. در کنار ظرف از طرف خارج گل های نیلوفری شبیه به آنچه که در تمام نقوش برجسته تخت جمشید دیده می شود نقش شده. در قسمت پایین ظرف، سه بز کوهی به زیباترین وجهی دیده می شود و احتیاج به توصیف و معرفی ندارد. این ظرف که احتمالاً بیش از سه تن وزن دارد قطعاً در تخت جمشید ساخته شده یا لاقط در شوش یا همدان تراشیده شده است. سنگ آن از جنس سنگهای خاکستری تخت جمشید است و نقش آن کاملاً با نقوش برجسته تخت جمشید تطبیق می کند. از این ظرف سنگی ظاهراً کپی شده و در مقابل سر در ورودی بانک کشاورزی در طهران نمونه ای از آن را قرار داده اند. نمونه دیگری، که از شاهکارهای معروف هنر ایران در نمایشگاه پاریس است، جام طلایی است که قسمتی از آن به شکل سر شیر بالداری است و در قسمت فوقانی این جام نقوش گل نیلوفر شبیه به آنچه که در روی ظرف سنگی فوق الذکر بوده دیده می شود و از حیث نقوش و تزیینات شباهت زیاد به آن دارد. همه می دانیم که نقش شیر نیز بسیار مورد توجه هنرمندان ایرانی در عهد هخامنشی بود، و نشانه قدرت و نیرو بوده است. خوشبختانه این ظرف که در همدان پیدا شده در موزه تهران است ولی چون غالباً برای حضور در نمایشگاه در مسافرت بوده مردم تهران با آن آشنایی زیاد ندارند. **قسمتی از نقش برجسته تخت جمشید** که بعدی از سرپرده ای را که در زیر آن شاهنشاه به درباریان بار می داده نشان می دهد. این سنگ برجسته از تخت جمشید به دست آمده و امروزه در یکی از موزه های آمریکا است. نقش سوم قسمتی از تزیینات سرپرده شاهنشاه را نشان می دهد و منگوله هایی که از پرده آویزان بوده کاملاً نشان داده شده. احتمال دارد که این نقش جزئی از تخته سنگی است که امروز در موزه ایران باستان است و از تخت جمشید به دست آمده است